

FEUILLETON

PRACTIJK EN PRINCIPES.

(BRIEVEN VAN B. R. BAKKER.)

III.

Aan mijn jongste collega.

Amice,

Er is niets tegen om eens even af te dwalen, maar op het technikersvraagstuk, op het onderdeel ervan dan, dat ik in mijn vorige brief aanroerde, kom ik liever later eens terug. Natuurlijk hebben andere meeningen ook hun rechten; de man, die „de vuile rommel” niet in zijn huis wil hebben, heeft ongetwijfeld gelijk. Hij staat in mijn aantekeningen van de „klas” van 1918 ook als een vuilpoets vermeld. Dat klopt! Maar voorloopig blijf ik de stelling vol houden, dat in een niet eens erg drukke praktijk, bij goede arbeidsverdeling tusschen den tandarts, die zijn vak werkelijk verstaat en een technicus, die *zijn* deel volkomen machtig is, stellig werk is te vinden en goed loonend werk ook. Ik beloof je, dat ik hierop terug zal komen.

Patiënten, die niet op je spreekuur kunnen zijn, omdat die niet goed uitkomen met de uren, waarop de bus uit X aankomt, zouden een onoverkomelijk bezwaar zijn voor een vasthouden aan gestelde tijden. Ik dacht dat jij geen buspatiënten had.

Kom nou! Zet je spreekuren wat om, of laat een speciale bus loopen als 't zóó erg is. Kunnen de meest intellectueele van die inboorlingen niet schrijven? Ik heb ook in een heusche provincieplaats practijk uitgeoefend en weet heel wél, dat een beetje gemoedelijkheid bij een plattelandsbevolking geen kwaad kan, maar *dit* bezwaar is een theoretisch bezwaar. Bovendien, als ik het niet duidelijk genoeg heb gezegd, dan herhaal ik het graag, (ouder gewoonte!), ik schrijf toch geen *wetboek* voor tandartsen; evenmin als een moraalphilosofie, — ik geef alleen maar *mijn*

opinie ten beste over wat mij voornamelijk uit een utiliteitsoogpunt geschikt of ongeschikt lijkt.

Nu nog een punt, dat „haast heeft”. Je kunt per occasie een unit over nemen; doen of niet? Vriend, ik ken die unit niet om te beginnen; de prijs lijkt niet buitensporig hoog. Waaróm wil de man die unit missen? Is er nog garantie op? Als het toestel voor hem niet meer goed genoeg is, is het dat dan wel voor jou? In 't algemeen voel ik niet veel voor overnemen en ook niet voor units. Denk in dit speciale geval om het voltage enz. Je weet misschien, dat we in Utrecht stroomsoorten hebben, die nergens anders in het heelal worden aangetroffen. Laat mij dit verder van de unit-kwestie in het algemeen mogen zeggen: die dingen zijn nog lang niet volwassen; m. a. w. ze zijn nog aan het groeien en hun definitieve vorm staat nog niet vast.

Als je een stuk van je zeer beperkte middelen in instrumentarium wilt beleggen en moet kiezen tusschen een unit en een Röntgentoestel, dan meen ik, dat de keus niet moeilijk kan zijn: natuurlijk een X-toestel. Over de merken moet je dan maar eens praten met collega's, die dagelijks met deze apparaten werken.

Op 't gevaar af van toch aan 't preeken te slaan, zou ik nu nog even door willen gaan, op 't onderwerp, waarover ik de vorige keer niet uitgepraat raakte, — de omgang met patiënten.

Van een nu overleden hoogleeraar, aan wien gevraagd werd, wát wel eigenlijk de practijk van een dokter deed bloeien, zijn weten of zijn kunnen, wordt verteld, dat hij antwoordde: „„Savoir”, nou ja!”” en zijn schouders ophaalde; „„savoir faire”, is nuttig, een onhandig mensch deugt niet voor mijn vak,” — „„maar, „savoir vivre” mijne heeren, daarmee moet je de kost verdienen!”” Of dit verhaal historisch juist is, weet ik niet; maar misschien ook heeft het geestig spelen met woorden den spreker verleid zich krasser uit te drukken, dan hij eigenlijk meende te doen, — maar de kern van dit meesterlijk betoog is waar. Het „kunnen omgaan met menschen” is voor het slagen der practijk, ook en vooral van een tandheekkundige practijk, even belangrijk als het technisch kunnen. Het kunnen omgaan met menschen is iemand niet te leeren als hij hiervoor geen aanleg heeft. 't Is geen mooi-praten, geen chapeau-bas spelen; 't is het weten wat iedere patiënt toekomt. 't Is het conservatietalent om tegen den een géén woord en tegen den ander geen woord te veel te zéppen. Een der senioren in het vak vertelt mij, dat z.i. de beginners meest geneigd zijn tè veel te praten; langzamerhand slijt dat en zoo krijgt men soms oudere krachten, die bijna met stomheid schijnen

geslagen. Zij stooten nog slechts enkele klanken uit; „open” en „spoelen” vormen een belangrijk deel van hun woordenschat. Nu komt de patiënt niet òm je conversatie, maar evenmin om stuursch te worden behandeld. Met het gebruik van hetzelfde aantal woorden zal de een, een zakenman b.v. wiens tijd bezet is, die dus wil opschieten en alleen noodgedwongen in je stoel zit, je in z'n hart een oud wijf noemen en zal een teerhartige patiënt, die misschien al veel pijn leed en behoefte heeft aan een afleidend en bemoedigend woord, je een bok vinden. De juiste tusschenweg te vinden is wel eens moeilijk. Nog moeilijker is, voor sommigen ten minste, het behandelen van kinderen. Een vrouwelijk collega heb ik hooren zeggen: „ik hou niet van kinderen en daarom behandel ik ze liever niet.” Als de eerste helft hiervan waar is, dan is het goed gezien, dat ze het kleine goed maar liever niet behandelt. Als je kinderen wilt behandelen, moet je van ze houden. Vroeger toen ik nog niet tot prothetist was verschrompeld, heb ik ze van drie jaar op m'n stoel gehad. (Nou komt dat minder voor). Dan kun je niet door werken als op een phantoomkop, maar je moet spelen èn werken. Op het ronddraaiend spittoonwater zet je papieren miniatuurschuitjes, die mekaar najagen; ze zien er scheef naar, zijn afgeleid en jij tracht wat uit te voeren. Soms zet je zelf je mond open als een schuurdeur en wedt wie zijn mond het langst open kan houden, de kleuter of jij. Denk erom, dat de kleuter het wint! Of je boort en vertelt verhaaltjes, excaveert en zegt kinderversjes op enz. enz.; je geeft een heele voorstelling voor het kleine goedje en dit alles tegen een matig tarief. 't Is grof onbillijk, maar veel ouders hebben nu maar eenmaal het idee van een kinderkaart in hun hoofd. Erg is dat niet, want wie het kind heeft, heeft de toekomst! Met de grooteren ruil je Verkadeplaatjes en postzegels; je hebt belangstelling voor 't aquarium en weet hoe je Amerikaansche vliegers moet plakken. Nog grooteren help je, als je kunt tenminste, o schande, wel eens aan algebrasommen. Laat mij hïerover niet meer zeggen — lees liever in het T. v. T. van 1924 „Is een kindertand gauw gevuld?” van Line van Essen, en als dan je hart niet open gaat, amice, behandel jij dan maar géén kinderen — maar solliciteer óók niet naar het ambt van schooltandarts hier of daar. Intusschen, toegegeven is, dat je niet rijk wordt van kinderbehandeling. De volwassenen moeten het mee een beetje goed maken. Terug dus naar de volwassenen.

Praat met hen, die het nodig hebben over behoorlijke zaken, d.w.z. niet over het weer, niet over schandaaltjes, bij voorkeur

ook niet over godsdienst of politiek. Ik kan je verzekeren, dat de kauwbewegingen van een slang uitermate interessant zijn, maar of het beest sprak of niet, gaat jou en mij, tandheekkundig gesproken, geen steek aan. Als je niet zorgt, dat, zij het gecamoufleerd, jou wil domineert in de operatiekamer, dan is de zaak niet in orde, maar een boom of dictatuur of democratie hoef je daarover met je patiënt niet op te zetten. Een overtuiging op een van die terreinen kun je natuurlijk hebben; daarvoor behoef je je niet te schamen en je kunt er zoo noodig ook rond voor uit komen, maar in je spreekkamer is het niet noodig ze opzettelijk te étaleeren. Voor krachtdadig deelnemen aan een actie vóór de een of andere richting in deze zaken, heb je trouwens geen tijd ook. Als je practijk goed gaat en je wil niet achter raken in je vak, vergt het bijhouden van de tijdschriften en het af en toe zelf ook eens wat probeeren van wat er aan nieuws wordt geboden, waarachtig een hoop van je z.g.n. vrije tijd. Ik meen niet, dat je je moet opsluiten in eigen huis en onmaatschappelijk gaan worden; integendeel, doe mee in het leven van de stad of van het stadje vooral, waar je je neer laat en word lid van alles en nog wat. Als je het erg als business wilt opvatten, beschouw dan de te betalen contributies maar als bedrijfskosten. Zij brengen zichzelf best met interest op. En beschouw ook de contributies aan de tandheekkundige vereenigingen als zoodanig. Als je niet uitsluitend voor de bijkomende amusemen-ten vergadert, dan komen ook die dubbel en dwars weer binnen.

Alweer: de practijk loopt! De patiënten komen inderdaad in voldoende hoeveelheid zich aanmelden, in groote hoeveelheid zelfs. Zaak is dan hen, d.w.z. het bij hen verrichte werk en de door hen nog te leveren financieele contra-prestaties goed uiteen te houden. Of te wel: zorg voor je boekhouding. Voorloopig zeg ik er alleen van, dat ik persoonlijk altijd een kaartsysteem heb geprefereerd, maar anderen zijn daar weer vlak tegen. Het systeem afkeuren, omdat de baas zelf de kaarten zoek maakt, lijkt mij onbillijk. We kunnen over verschillende manieren nog wel eens opnieuw praten; ik zal zorgen dan verschillende formulieren enz. bij de hand te hebben. Maar volgens welk systeem je ook boekhoud, houd secuur boek. Niets is overtuigender voor een patiënt, die meent in financieel opzicht niet goed te zijn behandeld, dan hem je goed *gedétailleurde* aantekeningen, zijn geval betreffend, te laten zien. Gedétailleurd onderstreep ik, want je notities moeten, als je er later wat aan wilt hebben, alle technische bijzonderheden bevatten van wat je hebt uitgevoerd. In een goed bestuurde practijk moet men, ook na jaren, nog kun-

nen nazien, wat er precies met de een of andere tand is gebeurd. Vooral bij later optredende complicaties na wortelkanaalbehandelingen kan dit van groot nut zijn voor jezelf, als de patiënt nog geregeld bij je terug komt, of je kunt de patiënt en de collega, bij wie hij later onder handen kwam, met nauwkeurige inlichtingen soms veel last en onaangenaamheden besparen. Hieruit volgt al, dat het je professioneele *plicht* is te zorgen, dat dit stuk van je beheer in orde is. In 't voorbijgaan herinner ik je maar even aan 't bestaan van belastingen en derzelve ambtenaren en verzeker je, dat goed boekhouden ook in dit opzicht geld spaart.

Zoo net gebruikte ik het groote woord „professioneele plicht”, beroepsplicht, dus plicht, die het beroep in het bijzonder je oplegt. „Zijn er die?” vraag je. Ja, dan komen we op het terrein van de ethiek, wat geen kwaad kan, want misschien heb ik tot nog toe de nadruk wel wat sterk op het koopmansdeel der practijk gelegd en ik wil niet de schijn op me laden in de eerste plaats „koopman” te zijn in de minder gunstige beteekenis van het woord. Er is, dat valt niet te ontkennen, een zekere tegenstelling tusschen „profession” en „business”, om de termen van de Amerikaansche collega's over te nemen.

Nu is naar mijn overtuiging de tegenstelling, waarover we 't hebben, meer schijn dan wezen, is zij er dikwijls in het geheel niet en behóórt bij ons tandartsen er zeker niet te zijn. Maar ons denken wordt eenerzijds in de tandheelkunde sterk beïnvloed door uitfingen van Amerikaansche zijde. Dáár, „in het land van de onbegrensde mogelijkheden”, dat ook het land der uitersten is, niet alleen op stoffelijk, maar ook op intellectueel gebied, heerscht in het algemeen een sterker neiging tot het stellen van absolute begrippen, dan wij het kennen. Anderzijds wijzigen de verhoudingen ook in ons land zich zienderoogen. Het is gemakkelijker „ethisch” te zijn als alles voor de wind gaat. Waar ginds de strijd om het bestaan veel vinniger is dan hier, is begrijpelijk, dat de behoefte aan scherper geformuleerde eischen zich doen voelen. Waar bij ons de gouden tijd meer en meer tot het verleden gaat hooren, zal voor menige zwakke broeder een „code” een hulpmiddel kunnen zijn het rechte pad in het oog te houden.

Of de zwakke broeder bovengenoemd op het rechte pad zal blijven, ook al ziet hij het, is natuurlijk een tweede. Dit is geen cynisme van me, waarde vriend. Als je het mij eerlijk vraagt, moet ik zeggen, dat ik wel eens de indruk heb, dat jij en je tijdgenooten cynischer zijn dan ik. *De* ethiek is voor mij nog altijd te vinden in het gebod den naaste lief te hebben als zichzelf. Ik

weet ook wel, dat letterlijk leven naar die leer tot de onmogelijkheden hoort. Maar, al kan een Boschjesman niet verder dan drie tellen, tóch bestaat er een wetenschap, die wiskunde heet, waarvan de stellingen wáár blijven ondanks de onkunde van verschillende varieteiten van Boschjesmannen. Ondanks jullie cynisme, en ondanks alle verhalen over „de na-oorlogsche jeugd”, hou ik vol, dat in jelui óók leeft een onverwoestbaar geloof aan de waarheidskern van het zedelijkheidsideaal, zooals dit door het Christendom en door andere godsdiensten wordt gepredikt. Ons onderscheidt van sommige andere beroepen alleen een strengere plicht om naar dat ideaal in ons „zakenleven” te trachten en een grootere mogelijkheid ook. Is daarom een geschreven wetboek noodig voor den tandarts, dat hem zegt, hoe hij tegenover patiënten en collega's heeft te handelen? Ja! zeggen de Amerikanen.

„In order that the dignity and honor of the dental profession may be upheld, its standards exalted, its sphere of usefulness extended, and the advancement of the dental science promoted, and that the members of the American Dental Association may understand more clearly their duties and obligations to the dental profession, to their patients, and to the community at large, the following Code of Ethics (is) prescribed:”

Dit wetboek bevat dan een stel verbodsbepalingen, die voor een héél groot deel betrekking hebben op adverteeren in den een of anderen vorm. Een en ander is in de Dental Cosmos te vinden. Hier kennen wij dat nog niet, maar men is in de Maatschappij bezig met de voorbereiding van een stel regels voor beroepsfatsoensleer. Ik voel veel voor een formuleering van Kant, omdat ze mij in onze practijk zoo toepasselijk voorkomt:

„Handel zoo, dat gij de menschheid zoowel in Uw persoon als in de persoon van ieder ander altijd als doel ziet, nooit als middel gebruikt”.

Dit is de vaste wet, waarnaar elke tandarts moet leven, die achting voor zichzelf wil houden. De patiënt komt bij je en *vertrouwt* je, — dat is de quintessence. Je hebt gezworen, of beloofd en jou belofte is je *dan* even heilig als een eed, dat je de tandheelkunde naar je „beste weten zult uitoefenen”. Dat weet de patiënt misschien niet, maar hij vertrouwt, dat je naar je beste weten zult handelen in *zijn* belang, niet in dat van jou portemonnaie. Dat geldt óók als je het honorarium voor verleende diensten moet vaststellen. Niet alleen wat kán ik rekenen is de vraag, maar ook wat *màg* ik rekenen. En die vraag moet worden beantwoord zonder dadelijk te denken aan het cijfer,

dat er aan het einde van het jaar moet komen, als de molen zal blijven draaien. Natuurlijk is ook je practijk een „zaak”. Niemand minder dan Carnegie heeft gezegd, dat iemand, die v.n.l. naar geld ziet, voor zakenman niet deugt. Zijn blik is te beperkt. De juistheid van zijn uitspraak voor onze „zaak” staat voor mij vast. Het eindcijfer zàl er komen, óók en juist als je het op „ethische” manier tracht te bereiken, als je zelf gelooft in de juistheid van je moreele beginselen en consequent ernaar handelt. Op het oudejaar zal je balans ook in figuurlijken zin niet ongunstig staan, als je boven de geboden van den mammon de geboden zet van je menschenplicht. Want, vriendje, 't geld is niet alles! Geld verdienen is niet het moeilijke in de tandheelkunde; dit kunnen velen, maar onder die velen loopen er ook, die door de eerlijke collega's met de nek worden aangezien. Geld verdienen, véél geld verdienen èn gaaf mensch blijven is moeilijker en zal nog wel moeilijker worden.

Toch de kop ervoor houden, jongen; die weg is de eenige, die de moeite loont!

't Gebeurt me niet vaak, dat ik aan het preeken sla; neem het bij de practische wenken maar op den koop toe. Zoo'n paar dingen, die mij heel diep zitten, moesten mij even van 't hart.

Gegroet,

t.t.

BAKKER.

P. S. — Over de Dental Cosmos nog even. Je bent in je vierde jaar, geloof ik, begonnen met het Tijdschrift voor Tandheelkunde te lezen, wat een verstandige zet is. Nou zou ik er de Dental Cosmos nog bijnemen, die elk dentaldepôt je levert voor \$ 2.25 per jaar, en b.v. de Zahnärztliche Rundschau (weekblad), die 2.40 R.M. per maand kost.